

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 15 (Nisan/April 2024), s. 1276-1287.
Geliş Tarihi-Received: 15.01.2024
Kabul Tarihi-Accepted: 26.03.2024
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1420470

İleri Dönüşüm Bağlamında: Denim Giysi Tasarımları

In the Context of Upcycling: Denim Clothing Designs

Nurhan ÖZKAN KUŞ*
Fatma ERBEN**

Öz

Giyim endüstrisinin hızlı modaya ayak uydurmasıyla hızla tüketilen ve atık haline gelen giysilerin çevreye verdiği zarar problem oluşturmaktadır. Konu seçiminde hızlı moda ve tüketimden oluşan atık kontrolü gereksinimi etkili olmuştur. Özellikle denim kumaşının üretimi sırasında su tüketimi oldukça fazladır bu da su kaynaklarının gereksiz kullanımına sebep olmaktadır. Denim kumaşının oldukça dayanıklı ve uzun ömürlü olması, üretilirken de çok su kullanılması geri dönüşümde denimün önemli bir yere sahip olması gerekliliğini düşündürmektedir. Çalışmada, modası geçmiş veya bazı kısımları yıpranmış bir kenara atılmış denim giysilerden yeni tasarımlar oluşturmak ve tekstil atıklarını en aza indirmek amaçlanmaktadır. Bu çalışmada, moda, geri dönüşüm, koleksiyon hazırlama ile ilgili kaynakların tespiti ve toplanması için literatür taraması yapılmıştır. Literatür bilgilerinin elde edilmesinden sonra çalışmanın diğer aşaması olan tasarıma geçilmiştir. Çalışma kapsamında denim hazır giyim atıklarından yeniden yapım yöntemi ile deneysel olarak giyilebilir ürünler tasarlanmıştır. Tasarım için belirlenen malzemeler doğrultusunda, hikâye panosu oluşturulmuştur. Tasarım ilkeleri göz önüne alınarak oluşturulan eskizler dijital çizim programında silüete giydirilerek renklendirilmiştir. Bu çalışmanın geri dönüşüm ile ilgilenenlere ve tasarımcılara ilham kaynağı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dönüşüm, giysi tasarımı, denim, sürdürülebilirlik.

Abstract

As the clothing industry keeps up with fast fashion, the damage caused to the environment by clothes that are rapidly consumed and become waste poses a problem. Fast fashion and waste control resulting from consumption were influential in the selection of the topic. Especially during the production of denim fabric, water consumption is quite high, which causes unnecessary use of water resources. The fact that denim fabric is very durable and long-lasting, and that it uses a lot of water during its production, suggests that denim should have an important place in recycling. The aim of the study is to create new designs from outdated or discarded denim clothes with some parts worn out and to minimize textile waste. In this study, a literature review was conducted to identify and collect resources related to fashion, recycling and collection preparation. After obtaining the literature information, the next phase of the study, the design, was started. Within the scope of the study, experimental wearable

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü, Konya/Türkiye, e-posta: nozkan@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5119-3063.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Antalya/Türkiye, e-posta: fatmaerben62@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8516-2214.

products were designed using the reconstruction method from denim ready-made clothing waste. A story board was created in line with the materials determined for the design. The sketches, created taking into account the design principles, were colored and dressed in the silhouette in digital drawing program. It is thought that this study will inspire recycling workers and designers.

Keywords: Cycle, clothes design, denim, sustainability.

Giriş

Giyim insanların önemli ihtiyaçları arasındadır. Fakat giyim endüstrileştikten sonra birtakım problemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Modanın temelinde hızlı değişiklik kavramının bulunması ve giyim endüstrisini kapsamaması, giyim endüstrisinde hızlı moda kavramını ortaya çıkarmaktadır. Hızlı modaya tüketici talebinde dahil olması, hızlı üretim ve tüketim, çevresel sorunlara neden olmaya başlamıştır. Çevresel duyarlılık sürdürülebilir moda ve geri dönüşümü gerekli hale getirmiştir.

Çevre sorunları gibi çevresel ilginin küreselleşip arttığı dönem, aynı zamanda tekstil ve hazır giyim sektörlerinin de üretim ve tüketim boyutlarıyla küreselleştiği bir döneme denk gelmektedir. Küresel iletişim, geniş üretim ağları ve mağaza zincirleri nedeniyle moda, her zamankinden daha ucuz ve erişilebilir hale gelmiş, bu da üretim ve tüketim oranlarını arttırmıştır. Bu gelişmeler “hızlı moda” kavramını ortaya çıkarmakta ve bu kavram, tekstil ve hazır giyim sektörlerine hâkim olan bu süreci tanımlamak için kullanılmaktadır. Durumun bu şekilde uzun yıllar boyunca “sürdürülemez” düşüncesinin gelişmesi, modanın hem üretim hem de tüketim boyutlarıyla sürdürülebilir bir nitelik kazanmasını gündeme getirmiştir (Gürcüm, 2021, s. 550; Çoruh, vd., 2020, s. 295). Hazır giyimün dünya ticaretindeki artış rakamları hızlı modanın gelişme trendini ortaya koymaktadır. Hızlı moda, moda döngülerini önemli ölçüde kısaltmak için, yenilikçi üretim ve dağıtım modellerini kullanarak, bazen bir giysiyi tasarımcıdan müşteriye aylar yerine birkaç hafta içinde ulaştırabilmektedir (Türkmen, 2012, s. 59). Moda mevsimlerinin sayısı, yılda ikiden (ilkbahar/yaz ve sonbahar/kış) 50-100 mikro mevsime kadar değişmektedir. Hızla yenilenen ürünler ve düşük fiyatlar, insanların daha fazla tüketmesine izin verdiği için; ortalama bir tüketici şu anda 2000 yılına kıyasla %60 daha fazla giyim eşyası satın almakta, ancak her bir giysi yarı yarıya saklanmaktadır (<https://ticaret.gov.tr>).

Sürdürülebilir moda hareketinin gelişimini bakış açılarına göre farklı tarihlerden başlatmak mümkün olsa da küreselleşme sürecinin bir dönüm noktası olduğu açıktır. Çünkü sürdürülebilirlik konusu, hem moda sektöründeki hızlı üretim ve tüketim süreçleriyle hem de çevre koruma çalışmalarının gelişimiyle doğrudan ilişkilidir. 20. yüzyılın son çeyreğinde başlayarak hız kazanan küreselleşme süreci, bu iki temel faktörün yoğun şekilde bir arada bulunduğu bir süreçtir (Mangır, 2016, s. 148). Dolayısıyla hızlı modanın yaygınlaşması ile modanın sürdürülebilirlik sorunu bu dönemde tüm dünyada gündeme gelmeye ve genel kabul görmeye başlamıştır. 2021 yılında yapılan “Giyim Modasında Tüketim ve Sürdürülebilirlik” adlı anket çalışmasında “Bir giyim ürünü alırken öncelikle aradığınız özellikler nelerdir?” sorusuna 252 katılımcının 53’ü, ‘Modaya uygun olması.’ cevabını vermiştir. Bu 53 kişiden sadece 1 kişi, hem modaya uygun olup, hem de sürdürülebilir bir yaklaşım ile tasarlanmış olmasına dikkat ettiğini ifade etmiştir (Şevkay, 2021, s. 12).

Claudia E. Henninger vd., 2005’te eko, yeşil ve etik moda ile sürdürülebilir modanın birbirinin yerine kullanıldığını belirtmektedir. Sorunun ilk olarak 1960’larda duyarlı tüketicilerin giysi üretiminin çevre üzerindeki etkisinin farkına varmaya başlaması ve bu endüstrinin uygulamalarını değiştirmesini talep etmesiyle gündeme geldiğinden bahsetmektedir. Yine ekolojik modanın ilk başta olumsuz algılansa da, bu

durumun 1980-90'lı yıllarda ortaya çıkan anti-kürk kampanyaları ile değişmeye başladığını, 1990'lı yılların sonundan itibaren de ekolojik etik moda ile ilginin arttığını vurgulamaktadır (Henninger, 2016, s. 400).

1990'lı yılların başından itibaren çevre duyarlılığının gelişmesinin de etkisiyle tekstil alanında kullanılan materyallerin üretiminin ve tüketiminin ekolojik etkilerini araştıran çalışmalar artmaya başlamıştır. Gerek sentetik gerekse doğal liflerin ekosistem üzerinde yol açtığı olumsuzlukların ele alındığı araştırmalar ile tekstil-çevre ilişkilerinin gündeme gelmesi, moda sektörünün sürdürülebilir gelişme açısından sorgulanmasına yol açmıştır (Fletcher, 2014, s. 7-44).

Köken olarak Latince "sustinere" kelimesinden gelen İngilizce "sustainability" olarak ifade edilen kavramın Türkçe karşılığı sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilirlik kavramı Türk Dil Kurumu'nda doğrudan bir karşılığı bulunmamakla birlikte, süreklilik "sürekli olma, kesintisiz olarak sürüp gitme durumu, devamlılık" olarak tanımlanmaktadır. Sürdürmek ise "bir durumun, bir şeyin sürmesini, olmasını sağlamak, devam ettirmek" olarak açıklanmaktadır (<https://tdk.gov.tr>). "Sürdürülebilir moda" kavramı, küresel bir metinde yer alarak hızlı modanın alternatifi olarak kabul edilmiştir (Gürcüm, Yüksel, 2012, s. 50). Son olarak Avrupa Birliği'nin 2018 yılında Avrupa Parlamentosu'nun ısrarı üzerine tekstillerin en geç 2025'e kadar tüm üye devletlerde ayrı olarak toplanmasını sağlayacak dögüsel bir ekonomi paketini kabul ettiğini de belirtmek gerekir. Avrupa Parlamentosu'nun resmî sitesinde yer alan aynı bilgi notunda tekstil alanında bu çapta geniş ve bağlayıcı bir kararın ilk kez alındığı belirtilmektedir (Sajn, 2019, s. 7).

Sürdürülebilirliğin üç boyutu vardır ve merkezinde insan yer almaktadır (Tekin, 2021, s. 10). Çevresel, ekonomik ve toplumsal boyutlar birlikte planlanarak hayata geçirilmelidir (Bulut ve Çakmak, 2018, 39). Bu boyutların birbiri ile ilişkisi insan hayatı için büyük bir önem taşımaktadır (Toran, 2017, s. 33-44). Moda sektörünün çevre ve insan sağlığı üzerine olan etkileri, üretim ve tüketim zincirindeki hızlı ivmesi, moda ile tüm insanların bir şekilde bağlantılı olması sürdürülebilirlik ile modanın gereklilikleri arasındaki bağlantıyı zorlaştırmaktadır (Mangır ve Harmankaya, 2023, s. 199) Ayrıca dünyanın kontrolsüz büyümeye devam eden ekonomisi ile dünyanın biyo çeşitlilik ve ekosistemini korumak mümkün değildir. Bu sebeple sürdürülebilir gelişim, çevresel sürdürülebilirlik ile birlikte istenmektedir (Büyüksulu, 2021, s. 68). Bu bağlamda geri dönüşüme yönelim gerekmektedir. Tekstil atıklarının uzun yıllar geçmesine rağmen doğada yok olmaması doğanın kirlenmesine, doğadaki canlıların, sağlıksız bir ortamda yaşamasına neden olmaktadır. Ekolojik dengeyi tehdit etmektedir. Doğanın gelecek nesillere kaynakları tükenmeden aktarımı bağlamında, moda tasarımı başlangıcından, tasarım sürecinde hammaddeden tüketim sonunda atık kontrolü teknoloji gelişimlerden yararlanması gerekmektedir. Sürdürülebilir moda tasarımında ekolojik dengeyi sarsmayacak birçok yöntem bulunmaktadır.

Fletcher atıkların değerlendirilmesi ile ilgili stratejilerini kısaca üç başlık altında toplamaktadır (3Rs: reduce-azaltmak, reuse-yeniden kullanmak, recycle-geri dönüştürmek). Atık değerlendirmede amaç giysi, lif ya da kumaş gibi ürünlerden atılmadan önce maksimum düzeyde fayda sağlayabilmektir. Bu tanımlama tüketici öncesi ve sonrası atıkların tamamı için geçerli bir sınıflandırmadır (Fletcher, 2008, s. 99). Moda endüstrisinde sürdürülebilirlik, ürün yaşam döngüsü ve etkilerine ilişkin farkındalığın artması ile başlar (Harris vd., 2016, s. 3). Moda ve sürdürülebilir yaşamı birleştirmede en önemli buluşma noktası olan yenilikçi eko tasarım, sürdürülebilir tasarım tanımlamalara sahip bu akımın tüm öğelerinin benimsenmesi bu hareketin yayılmasında ve devamında önemli bir etkidir (Paralı, 2020, s. 135). Çevre açısından bakıldığında öncelikle, bir

ürünün çevresel etkilerini, tasarım geliştirme sürecine dahil ederek ürünü çevre standartlarına ve sürdürülebilirliğe uygun olarak üretmek ve olduğu gibi kullanmak en iyisidir. İkinci en iyi seçenek ürünü yaşam çevrimi sonunda yeni bir ürün olarak yeniden tasarım ve yeniden üretimdir ki bu ileri dönüşüm olarak adlandırılabilir (Yıldırım, 2017, s. 488) . Üçüncü seçenek ise malzemelerin geri dönüşümüdür. Geri dönüşüm upcycling ve downcycling olarak iki teknikte yapılmaktadır. Downcycling işlemlerinde malzeme ve giysi bazı değerlerini kaybeder ve kalitesi orijinal malzemedan daha düşüktür. Bu nedenle, downcycling malzeme, esas olarak dolgu amaçlı kullanılır. Upcycling işleminde ise, ürünün kalitesinin daha yükseltilmesi hedeflenir, hatta tasarım yoluyla da malzemenin değeri arttırılır (Özkan, Paralı, 2020, s. 3).

Konu seçiminde hızlı moda ve tüketimden dolayı oluşan atık kontrolü etkili olmuştur. Hızlı moda giysilerin henüz çok yıpranmadan atık veya artık olması demektir. Çalışma, kullanılan ve atık konumuna gelen giysilerin, moda endüstrisinde sürdürülebilirlik kapsamında ürünü yaşam evrimi sonunda yeni bir ürün olarak yeniden tasarım ve yeniden üretimi dikkate alınarak yapılmıştır¹. Denim giysilerin ülkemizde oldukça fazla kullanılması, kumaşının dayanıklı ve uzun ömürlü olması, konu seçiminde etkili olmuştur. Denim giysilerinin yıpranmış kısımları iptal edilerek tekrar modern dayanıklı ve kullanışlı giysilere çevrilebiliyor olması, modada denim üzerinde sürdürülebilirliğin uygulanmasına olanak sağlamıştır.

Ülkelerin hatta bireylerin, kendine özgü anatomik yapıları vardır ve farklı kalıplar bu doğrultuda ortaya çıkmıştır. Bununla beraber farklı kültürler, zevkler ve yaşam tarzları moda trendlerini oluşturmaktadır. Dünya üzerinde, denim kumaşlardan yapılan giysiler hemen hemen her ülkede görülmektedir. Denim pantolonlar ise en çok tercih edilen giysi türüdür. Denim kumaşların sertliği, kalınlığı, dayanıklılığı nedeniyle geçmişte iş giysilerinde çok kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzde ise renk çeşitliliği, esnekliği, ince, kalın türleri, yardımcı malzemelere ve gündelik yaşama uyumu, denim kullanımını arttırmaktadır (Nabil El Shafei, 2020, s. 333). Ayrıca farklı ipliklerin ve renklerin denim dokumasında uygulanması, her geçen gün denimün üretim sürecindeki değişimini göstermektedir. Dünyada en yaygın kullanılan malzemelerden biri olan denimün, üretim ve atık yönetimi aşamasında çevreye önemli etkileri bulunmaktadır (Radhakrishnan, 2017, s. 79; Tindwa, 2019, s. 3). Bu yoğunlukta kullanılan bir kumaşın, sadece küçük alanlarının zarar görmesi (pantolonda ağ kısımlarının incilmesi veya erimesi, bireyin beden daralması veya genişlemesi gibi) o giysiyi atık haline getirmektedir. Zarar görmüş kısımları alınarak, farklı giysi türleri ile sürdürülebilirliğe katkı sağlayabilen denim kumaşlar, farklı giysi çeşitleri ile çalışmada yer almaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada, moda, ileri dönüşüm, koleksiyon hazırlama ile ilgili kaynakların tespiti ve toplanması için literatür taraması yapılmıştır. Literatür bilgilerinin elde edilmesinden sonra çalışmanın diğer aşaması olan tasarıma geçilmiştir. Çalışma kapsamında, kullanıcı sonrası denim giysilerden, yeniden yapım yöntemi ile deneysel olarak yirmi adet giyilebilir ürün tasarlanmıştır. Tasarım için belirlenen malzemeler doğrultusunda, hikâye panosu oluşturulmuştur. Tasarımlarda öncelikle denim giysileri ileri dönüşüm sürecine nasıl uygulanabileceği araştırılmıştır. Kullanılmayacak durumda olan giysiler nasıl daha değerli hale getirilebilir? Sorusuna cevap aranmıştır. Denim giysi kumaşlarının bazı kısımları yıpranmışken, büyük bölümü dayanıklıdır. Sert, kalın dokuya sahip olduğu için kumaş uyumu gerektirmektedir. Denim ceket ve denim pantolonlardan

¹ Çalışma İleri Dönüşüm Bağlamında: Denim Giysi Tasarım ve Uygulamaları isimli yüksek lisans tezinden geliştirilmiştir.

ileri dönüşüm ilkeleri esas alınarak çok sayıda eskiz çalışılmıştır. Tasarlanan giysilerin arasında farklı giysi türleri, farklı modeller ve dokular olmasına özen gösterilmiştir. Tasarım ilkeleri göz önüne alınarak oluşturulan eskizlerin yirmi adedi bilgisayar destekli tasarım programında silüete giydirilerek renklendirilmiştir. Pafta haline getirilen giysilerin renklendirilmesinde denim kumaş dokusu verilmeye çalışılmıştır. Denim kumaş dokusu vermek için tasarım aşamasında, ileri dönüşümü yapılacak olan denim belirlenmiş, tasarım ve renklendirme o doğrultuda yapılmıştır. Renklendirilmiş paftalar arasından tesadüfi örneklem yöntemiyle iki adet giysi tasarımı seçilmiş, seçilen tasarımlar kullanılamaz durumda olan denim giysilerinden, (giysilerin yıpranmış olan bölümleri kesilerek ayrılmış) dayanıklı olan kısımları ile birebir ölçülerinde dikilmiştir. Uygulaması yapılan tasarımların kalıp aşamasında drapaj tekniği kullanılmıştır.

Denim Giysi Tasarımları

Örnek 1

Örnek 2

Örnek 1, tasarım kullanılmayan denim pantolon ve kullanılmayacak durumda olan denim giysilerin kemerleriyle oluşturulmuştur. Üst beden büstiyer, alt beden etek olarak tasarlanmıştır. Düz dar etek ve büstiyerin kalıpları, 38 beden manken üzerinde drapaj tekniği ile hazırlanmıştır. Büstiyerin süslemesinde, iki adet denim giysi kemeri, etek süslemesinde dört adet denim giysi kemeri kullanarak giysi tasarımı tamamlanmıştır.

Örnek 2, iki ayrı denim pantolondan tasarlanan tulumun denim renkleri farklı düşünülmüştür. Model 38 beden manken üzerinde tulum olarak drapaj tekniği ile oluşturulmuştur. Tulumun ön bedeninde uzun şekilde yer alan denim pantolon parçası dönüşüme vurgu yaparak beyaz tutkal ve su yardımı ile sertleştirilerek giysiye tutturulmuştur.

Örnek 3

Örnek 4

Örnek 3, büstiyer ve korsajlı etek olarak iki parça tasarlanmıştır. Kullanılmayan denim pantolonun ağ dikişleri sökülüp, ön orta kısma ve arka orta kısma denim pantolonun yan dikişleri getirilerek etek tasarımı yapılmıştır. Büstiyer için pantolon paçaları kullanılmıştır. Manken üzerinde drapaj tekniği ile hazırlanmıştır. Spor dikiş ve yan cepler ile süsleme yapılmıştır.

Örnek 4, oyuntulu yakalı, kısa kollu bluz ve düz dar asimetrik etek olarak iki parçadan oluşan tasarım yapılmıştır. Temel beden ve temel etek kalıbı üzerinden model uygulama ile kalıp çıkarılmıştır. İki tane kullanılmayan denim pantolon ile tasarlanan bluz için pantolonun paçaları kullanılmıştır. Etek, denim pantolonun ağ ve iç paça kısımları sökülüp, paçalar asimetrik kesilerek oluşturulmuştur. Eskitme yapılarak süslemesi tamamlanmıştır.

Örnek 5

Örnek 6

Örnek 5'te tasarım etek ve bluz olarak hazırlanmıştır. Bluz, temel beden kalıbı üzerine model uygulama ile kalıp çıkarılarak oluşturulmuştur. Kuplar ile bedene oturtulmuştur. Denim pantolonun eteğe dönüşümü için ağ dikişleri sökülerek sol ağ kısmının üste getirilmesi ile asimetriklik kazandırılmıştır. Sol etek uçuna pantolonda çıkarılan iç cep dikilerek ve spor dikişler yapılarak süslenmesi tamamlanmıştır.

Örnek 6, elbise olarak tasarlanmıştır. Enine kesikli düz dar elbise üzerine denim sertleştirilerek uygulanmıştır. Drapaj tekniği ile manken üzerinde kalıbı hazırlanmıştır. Amerikan kumaş elbise için kullanılmıştır. Cepler ve spor dikişlerle süslemesi tamamlanmıştır.

Örnek 7

Örnek 8

Örnek 7, etek ve büstiyer olarak tasarlanmıştır. Etekte ön ortası ve arka ortasına ek üçgen parça geçirilmiş, bluz ise denim pantolon kemerleriyle oluşturulmuştur. Manken üzerinde drapaj tekniği ile hazırlanmıştır. Düğme, cep ve spor dikişlerle süslenmesi tamamlanmıştır.

Örnek 8, büstiyer ve etek asimetric olarak tasarlanmıştır. Büstiyerde denim pantolonun paçaları kullanılmıştır. Büstiyerde yer alan kuşlar fermuarlıdır. Sağ tarafta belde küçük bir volan ve kuşgözleri bulunmaktadır. Asimetric etek için denim pantolonun tersi kullanılmıştır. Manken üzerinde drapaj tekniği ile kalıbı hazırlanmıştır. Denim eteğe eskitme yaparak süslemesi tamamlanmıştır.

Örnek 9

Örnek 10

Örnek 9, etek ve bluz olarak tasarlanmıştır. Askılı bluz, ön ortası dikişli ve denim ceplerle süslemelidir. Etek asimetric olarak hazırlanmıştır, sol kısma kapak uygulanmıştır. Manken üzerinde drapaj tekniği ile çalışılmıştır. Spor dikişlerle süslemesi tamamlanmıştır.

Örnek 10, tasarım etek ve bluz olarak iki parçadan oluşmaktadır. Bluz için denim pantolonun beli ve kapanması göğüs üzerine getirilmiş ve kapanma açıklık olarak bırakılmıştır. Paçalar kollarda kullanılmış ve takma kol oluşturulmuştur. Etek denim pantolonun parçalarıyla, asimetrik olarak hazırlanmıştır. Manken üzerinde drapaj tekniği ile yapılmıştır. Düğme ve spor dikişlerle süslemesi tamamlanmıştır.

Örnek 11

Örnek 12

Örnek 11, etek ve bluz olarak tasarlanmıştır. Bluz asimetrik ve takma yakalıdır. Bluz için gri denim pantolonun paçaları kullanılmıştır. Pantolon ağ dikişlerinin sökülmesi ve ters yüz edilmesi ile etek oluşturulmuştur. Manken üzerinde drapaj tekniği uygulanmıştır.

Örnek 12, etek ve büstiyer olarak tasarlanmıştır. Kullanılmayacak durumda bulunan iki adet denim pantolon ile tasarlanan etek ve bluz asimetrik olarak uygulanmıştır. Drapaj tekniği ile manken üzerinde çalışılmıştır. Denim eskitme yapılarak süslemesi tamamlanmıştır.

Örnek 13

Örnek 14

Örnek 13, etek ve büstiyer olarak tasarlanmıştır. Büstiyer, pembe denim pantolonun paçalarından oluşturulmuş, pantolonun üst kısmı sertleştirilerek ön bedene asimetrik olarak yerleştirilmiştir. Etek bir adet şort bir adet pantolon kullanılarak manken üzerinde asimetrik olarak çalışılmıştır. Denim basit nakış iğneleri (çapraz battaniye iğnesi) ve eskitme yapılarak süslenmiştir.

Örnek 14, etek ve büstiyer olarak tasarlanmıştır. Büstiyer ön bedeni, paçaların model doğrultusunda kesilip eskitilmesi ve beyaz cep torbaların iç kısmı yerleştirilmesi

ile oluşturulmuştur. Etek, ön bedende parçalı ve asimetrik olarak tasarlanmıştır. Parçalar kapak şeklinde üst üste uygulanmıştır. Manken üzerinde drapaj tekniği yapılmıştır. Spor dikiş ve eskitme ile süslenerek giysi tamamlanmıştır.

Örnek 15

Örnek 16

Örnek 15, pantolon ve bluz olarak iki parçadan oluşmaktadır. Bluz denim pantolonun tersinden esinlenerek yapılmıştır. Pantolonun bel kısmı belde kalmış, kalça kısmı göğüse, bacak kısmı ise omuzlara kaldırılarak bluz oluşturulmuştur. Pantolon, iki kullanılmayacak durumda olan pantolonun sağlam kısımlarının ters yüz olarak kırkyama yapılması ile gerçekleştirilmiştir. Temel pantolon üzerinde model uygulanarak hazırlanmıştır. Kumaş manipülasyonu, kırkyama ve eskitme ile süslemesi yapılmıştır.

Örnek 16, elbise olarak tasarlanmıştır. Paçalardan elbise bedeni oluşturulmuştur. Ön ortasında kapanma bulunmaktadır. Penslerle bedene oturtulmuştur. Elbisede büyük cepler ve cep kapağı kullanılmıştır. Temel beden üzerine model uygulanarak kalıbı çıkarılmıştır. Spor dikiş ve düğmelerle süslemesi yapılmıştır.

Örnek 17

Örnek 18

Örnek 17, etek ve büstiyer olarak tasarlanmıştır. Asimetrik büstiyerde eski denim pantolonun paçaları kullanılmıştır. Öndeki parça için kumaş beyaz tutkal ile sertleştirilmiştir. Denim pantolon çan eteğe dönüştürülmüş ve üzeri elde bulunan çok sayıda cebin birbiri üzerine eklenmesi ile ön beden tamamlanmıştır. Temel etek ve temel beden üzerine model uygulanarak kalıbı çıkarılmıştır. Spor dikişler ile süslenmiştir.

Örnek 18, etek ve bluz olarak iki parçadan oluşmaktadır. Takma kollu tasarlanan bluz biyelerle tamamlanmıştır. Takma kollar pantolon paçalarından karpuz kol formunda düşünülmüştür. Göğüs üzerine denim pantolonun kalça kısmı getirilerek cepler aynen kullanılmıştır. Etek daireler şeklinde kesilen denim pantolon parçalarının birbirine tutturulması ile asimetrik şekilde oluşturulmuştur. Manken üzerinde drapaj tekniği uygulanmıştır.

Örnek 19

Örnek 19, etek ve büstiyer olarak iki parçadan oluşmaktadır. Büstiyer üzerine yün iplikler ile doku oluşturulmuştur. Etek ise denim pantolon ve denim pantolon kemerleri ile tasarlanmıştır. 38 beden manken üzerinde drapaj tekniği ile uygulanmıştır.

Örnek 20

Örnek 20, bluz olarak tasarlanmıştır. Bluz, askılı, dikey bantlı, gömlek yakalı tasarlanmıştır. Yaka ayrı kullanılmaktadır. Göğüs bölümünde denim pantolonun cep kısımları kullanılmıştır. Bantlarda ve etek ucu kısmında paçalar kullanılarak model tamamlanmıştır. 38 beden manken üzerinde drapaj tekniği uygulanmıştır. Dantel, kurdele ve kuşgözü ile süslenecek giysi tamamlanmıştır.

Sonuç

Sürdürülebilirlik kapsamı içinde üretim öncesi ve üretim sonrası atık değerlendirme, kullanılan giysinin onarımı ile kullanılmaya devam edilmesi, atık konumdaki giysinin yeniden kullanılabilir hale getirilmesi, bazen de tüketmemek sürdürülebilirliğe katkı olarak düşünülmektedir. Çalışmada günümüzde ihmal edildiği düşünülen tüketimin son aşamasında yer alan yeniden amaçlandırma ile giysinin tekrar kullanılabilir hale getirilmesi hatta yeniden tasarım yapılarak tek ve daha değerli hale gelmesiyle ileri dönüşüm örneklerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Koleksiyonda bulunan kıyafetler kullanılmayacak durumda bulunan denim pantolon, denim şorttan dönüştürülmüştür. 18-25 yaş arası kadın giysileri olarak tasarlanmıştır. Feminen giyim tarzında uygulanmıştır. Giysilerin ileri dönüşümünde, biçki sistemi ile kalıp hazırlama yöntemi (ölçek kullanarak kalıp hazırlama sistemi) ve drapaj tekniği ile kalıp hazırlama yöntemlerinden faydalanarak giysiler hazırlanmış veya hazırlanması düşünülmüştür. Tasarlanan modellerde, kaç adet yıpranmış denim giysi kullanılarak yapılabileceği öngörülmüş ve parfalarda yer verilmiştir.

Denim pantolonlardan dönüşüm ilkeleri ve tasarım ilkeleri esas alınarak yirmi adet giysi tasarlanmıştır. Tasarlanan giysilerin arasında farklı giysi türleri, farklı modeller ve dokular olmasına özen gösterilmiştir. Bir adet pantolon, bir adet iç giyim, bir adet tulum, iki adet elbise, yedi adet bluz, dokuz adet büstiyer, onbeş adet etek tasarımı yapılmıştır. Modellerden bluzların iki adedi, büstiyerlerin iki adedi, eteklerin on adedi asimetrik olarak düşünülmüştür.

Pamuklu denim kumaşa uygun olan pamuklu ham bez (kaput bezi, amerikan bezi) giyside yardımcı malzeme olarak kullanılmıştır. Ayrıca yardımcı süsleme malzemesi olarak, kurdela, dantel, fermuar, kuşgözü, düğme uygulanmıştır. Denim pantolonlardan çıkarılan kemer parçaları, cepler, iç cepler ve kumaşının ters yüz kullanımına uygun olduğundan modeller tasarlanırken faydalanılmıştır. Yardımcı malzemeler ve modellerle süsleme sağlanırken kırkyama, basit nakış iğneleri (işleme), spor dikişler, eskitme tekniği de süslemeler arasında yer almaktadır.

Tasarlanan giysilerden bir adet büstiyer, bir adet etek ve bir adet bluz kullanılmayacak durumda olan denim giysilerin uygun kısımları ile 1/1 ölçülerde ileri dönüşüm yapılarak uygulanmıştır. Uygulaması yapılan tasarımların kalıp aşamasında drapaj tekniği kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılmayacak durumda olan denim giysiler yeniden hayat bulmuştur. Denim giysilerden oluşturulan tasarımlar haute couture tekniğinde uygulanması, malzemesi ve tasarımı tek olması sebebiyle kişiye özel yapılmaktadır.

İleri dönüşüm ile ilgili yapılan çalışmalar ile yeni hammaddeye olan talep azalmaktadır. Büyük oranda enerji tasarrufu da sağlanabilir.

Sürdürülebilirlik ve ileri dönüşüm ile ilgili çalışmalar arttırılmalı yeni istihdam ve eğitim olanakları konusunda farkındalık oluşturulmalıdır.

Bu yaklaşım hem insan yaşamı hem de çevresel faktörler üzerindeki olumsuz etkileri geriye çekmek ve minimal boyutlara indirgemek açısından önemli iken, gelecek kuşaklara daha sağlıklı ve doğal bir çevre bırakabilmek açısından da önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Bulut, B., Çakmak, Z. (2018). Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi ve Öğretim Programlarına Yansımaları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2680-2697.
- Büyükcü, A. R. (2021). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Endüstri 5.0*. İstanbul: Der Yayınları.
- Çoruh, E., Değirmenci, Z., Mutlu, S. (2020). Denim Kumaşlardan Üretilen Sürdürülebilir Tasarımlar. *ZfWT Dergisi*, 12, 293-302.
- Gürçüm, B.H., Tanyer, S. (2021). Moda Tasarımında Sürdürülebilirlik ile Yeniden Doğuş. *İdil Dergisi*, 80, 549-562

- Gürcüm, B.H., Yüksel, C. (2012). Moda Sektörünü “Yavaşlatan” Eğilim; Eko Moda ve Moda’da Sürdürülebilirlik. I. Uluslararası Moda ve Tekstil Tasarımı Sempozyumu, 8-10 Ekim 2012, Antalya, Türkiye, 48-51.
- Harris, F.; Roby, H. ve Dibb, S. (2016). Sustainable Clothing: Challenges, Barriers and Interventions For Encouraging More Sustainable Consumer Behaviour, *International Journal of Consumer Studies*, 40(3), 309-318.
- Henninger, C. E., Alevizou, P. J. and Oates, C. J. (2016). What is sustainable fashion?. *Journal of Fashion Marketing and Management*, 20(4), 400-416.
- Fletcher, K. (2014). *Sustainable Fashion and Textiles, Design Journeys (2nd ed.)*. New York: Routledge Publication.
- Mangır A.F. (2016). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yavaş ve Hızlı Moda, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 19, 41.yıl özel sayısı, 143-154.
- Mangır, A.F., Harmankaya, H. (2023). Kültürel Sürdürülebilirlik Kapsamında Geleneksel Çerkeç Kadın Giysileri Esas Alınarak Tasarım Örnekleri Oluşturulması. *Art Vision*, 29(51), 186-200.
- Nabil El Shafei, Nashwa Mohamed, (2020). The Denim Jeans as a Refashionable and Redress Creative Style Art. *International Design Journal*, 10(2), 333-346.
- Özkan, N., Paralı, A. (2020). Upcycling Giysi Tasarımına Bir Örnek. *Journal Social Research and Behavioral Sciences, Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 6(12), 2-13.
- Paralı, A., (2020). Sürdürülebilir Moda Tasarımı Kapsamında Yeniden Üretim ve Geri Dönüşüm İçin Giysi Tasarımı Fikirleri. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 6(12), 121-138.
- Radhakrishnan, Shanthi, (2017). *Denim Recycling. Textiles and Clothing Sustainability Recycled and Upcycled Textiles and Fashion*. Published by Springer Nature.
- Sajn, N. (2019). *Environmental Impact of The Textile and Clothing Industry: What Consumers Need to Know*. European Union. European Parliamentary Research Service (EPRS).
- Şevkay, I. (2021). *Sürdürülebilir Giyim modasında Modüler Tasarım bir Kapsül Koleksiyon Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Tekin, Z. (2021). *Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitime Yönelik Olarak Öğretmenlerin Değer ve İnançlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Tindwa, Neema, (2019). *Denim Production and Sustainable Development*. Magnus Larsson, Institutionen för Teknikvetenskap, Kvalitetsteknik. Sofia Scholler, Lansstyrelsen Gotland.
- Toran, M. (2017). Erken Çocukluk Eğitimi İçin Sürdürülebilir Kalkınma: Türkiye Kökenli Yayınlar Yönelik Bir Değerlendirme. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 33-44.
- Türkmen, Nesrin. (2012). Sürdürülebilir Bir Tekstil Endüstrisi İçin “Yavaşlık” ve Alternatif Üretim Modelleri. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 8, 59-61.
- Yıldırım, L. (2017). Geri Dönüşüm/İleri Dönüşüm/Tekrar Kullanım Kapsamında İkinci El Giysiler ve Sürdürülebilirlik. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 10(20), 484-503.

<http://www.tdk.gov.tr> [Erişim tarihi: 10.10.2023].

<https://www.ticaret.gov.tr> [Erişim tarihi: 04.05.2023].